Het ontwerp Wathelet tot herziening van de Wet op de voorlopige hechtenis verandert niets aan het misbruik van het voorarrest*

De huidige wet en het ontwerp Wathelet: positieve punten[1]

De Wet van 20 april 1874, voor het laatst gewijzigd bij Wet van 13 maart 1973, maakt het mogelijk iemand in voorlopige hechtenis (VH) te nemen als hij wordt verdacht van een misdrijf waaruit een korrektionele straf van minstens drie maanden of meer kan volgen. De onderzoeksrechter moet daartoe een bevel tot aanhouding uitvaardigen, dat binnen vijf dagen moet worden bekrachtigd door de Raadkamer. Deze kamer wordt voorgezeten door een magistraat, maar de zittingen en uitspraken gebeuren achter gesloten deuren. Het is de Raadkamer die verder om de maand moet beslissen over de verlenging van het bevel tot aanhouding. Tegen de beslissingen van de Raadkamer, die bestaat in ieder gerechtelijk arrondissement, is binnen 24 uur beroep mogelijk bij de Kamer van Inbeschuldigingstelling (KI), verbonden aan één van de vijf Hoven van Beroep. De KI spreekt zich binnen 15 dagen uit. De advokaat krijgt echter pas inzage in het dossier vlak voor zijn kliënt de tweede maal voor de raadkamer verschijnt, d.w.z. bij de eerste verlenging van het bevel tot aanhouding. Men kan slechts iemand in voorlopige hechtenis nemen als er 'ernstige en uitzonderlijke omstandigheden, eigen aan de zaak of de persoonlijkheid van de verdachte zijn' en als 'de openbare veiligheid dit vereist'. De beide voorwaarden moeten tegelijkertijd vervuld zijn, en er moet duidelijk gespecificeerd worden welke deze ernstige omstandigheden en dit ernstig gevaar in ieder konkreet geval afzonderlijk zijn. De onderzoeksrechter kan een aangehouden persoon beroven van alle verkeer met de buitenwereld: familieleden, vrienden en advokaat. Dit kan slechts eenmaal gebeuren voor maximaal drie dagen. Men noemt dit het verbod van vrij verkeer of de opsekreetstelling.

Al zeer lang hoort men de klacht dat voorlopige hechtenis veel te veel wordt toegepast. De wetswijziging van 1973, die nochtans was bedoeld om daaraan te verhelpen, heeft niet veel veranderd. In het begin van de jaren tachtig kwam de diskussie over het misbruik van de wet in een stroomversnelling door enkele kontroversiële voorhechtenissen, zoals de opsluiting van HUMO-joernalist Martin COENEN, de Leuvense 'spuitvrouwen', prof. VINCINEAU die een sauna voor homoseksuelen uitbaatte en recentelijk nog: drie Marokkanen die witte peper uit Amsterdam hadden meegebracht en vier maanden vastzaten omdat men het goedje weigerde te onderzoeken in de overtuiging dat het om heroïne ging.

In 1986 werden 9230 mensen opgesloten als voorlopig gehechten (+ 1227 niet definitief veroordeelden), dat is samen 52% van de opsluitingen in dat jaar. Bel-

---

* I.v.m. de voorlopige hechtenis, zie ook het artikel van A. DE NAUW op p. 206 e.v.

1. Deze tekst werd afgerond in oktober 1989, zodat geen rekening kon worden gehouden met eventuele wijzigingen die nadien aan het ontwerp werden aangebracht.

gië heeft beduidend meer voorlopige gehechten dan b.v. Engeland (22,2%), Zweden (20,4%), Ierland (7,6%) of Duitsland (22,6%), Frankrijk (41,3%), Nederland (38,5%) of zelfs Noord-Ierland (14,2%).

Verder is er sprake van een toenemende stijging van het aantal en de duur van de voorlopige hechtenissen sinds 1900. Terwijl toen slechts 2% van diegenen die voor het Hof van Assisen moesten verschijnen een voorlopige hechtenis van meer dan één jaar moesten uitzitten, bedroeg dit percentage in 1960 reeds 27% en in 1978 88%. Van diegenen die aangehouden voor de korrektionele rechtbank moesten verschijnen, maakten in 1900 maar 3% een voorlopige hechtenis van meer dan zes maanden mee, terwijl dit cijfer in 1960 was gestegen tot 8% en in 1980 zelfs tot 20%. Tussen 1977 en 1987 steeg het aantal voorlopig gehechten in de dagelijkse gevangenisbevolking zodoende van 17 tot 33%.

Justitieminister WATHELET ontkent echter dat er misbruik van de wet op de voorhechtenis is. Zo er dat z.i. al zou zijn, valt daar niets aan te veranderen omdat de onderzoeksrechters in ieder individueel geval over voorhechtenis beslissen. Zijn ontwerp heeft dan ook *niet* tot doel om het aantal voorhechtenissen te beperken. Het wil in eerste instantie de verdediging meer rechten toekennen in de procedure. De Liga voor Mensenrechten betreurt dat de Minister niets wil doen aan het manifeste misbruik van de wet.

Niettemin bevat het ontwerp WATHELET (*Parl. St.*, Senaat, 1988-89, 658/1) een aantal *positieve punten*:

– het samenbrengen van alle bepalingen m.b.t. de vrijheidsberoving voor het vonnis is, vanuit puur technisch-legistiek standpunt, een stap vooruit;

– de afschaffing van het verplicht bevel tot aanhouding, dat voorhechtenis verplicht maakt als uit het misdrijf een straf van 15 jaar of meer kan volgen;

– het nieuwe artikel 28 maakt een einde aan een veel voorkomende praktijk m.b.t. domiciliëring van verdachten die in vrijheid worden gesteld. Momenteel laten sommige gevangenisdirekteuren toe dat de betrokkenen domicilie kiezen op het parket van de plaats waar hij aangehouden is. Dagvaardingen worden dan naar de echte woonplaats van de verdachte gestuurd. Zo deze echter van woonplaats verandert, komen dagvaardingen en betekeningen nog steeds rechtsgeldig toe... op het betrokken parket zelf (dat ze uitgeeft). Aan deze toestand wordt nu een einde gemaakt omdat alle betekeningen rechtsgeldig op zijn woonplaats kunnen worden gedaan tot de betrokkene per aangetekend schrijven een andere woonplaats heeft opgegeven. De vraag blijft evenwel of dit, gezien de samenstelling van de betrokken populatie, zo'n grote verandering is.

– het opnemen van uitdrukkelijke verwijzingstermijnen en het stellen van een termijn waarbinnen het Hof van Cassatie een arrest moet vellen. Artikel 30, § 3 stelt duidelijk dat over cassatieberoep nu binnen 15 dagen moet worden beslist. In de huidige wet is geen termijn bepaald. Wel is het zeer erg dat het parket in cassatie zal kunnen gaan tegen invrijheidstelling (zie verder) en bovendien is de termijn waarbinnen de verdediging haar argumentatie bij het Hof van Cassatie moet indienen (drie dagen) te kort. Volgens de nu bestaande regeling kan de verdediging dat tot 8 dagen voor de zitting.

Het ontwerp bevat echter ook heel wat negatieve punten.

De negatieve punten in het ontwerp Wathelet

Ongrondwettigheid van het ontwerp (art. 2, § 1, 7 en 12)

De artikelen 2, § 1, 7 en 12 zijn in flagrante tegenspraak met artikel 7 van de Grondwet ('Niemand kan behalve bij ontdekking op heterdaad, worden aangehouden dan krachtens een met redenen omkleed bevel van de *rechter*, dat moet worden betekend bij de aanhouding of uiterlijk binnen vierentwintig uren'). Welnu, de procureur is geen rechter. Door art. 7, lid 1 krijgt zelfs de wijkagent aanhoudingsbevoegdheid, zelfs buiten betrapping op heterdaad en ook als betrokkene niet gesignaleerd is. De beslissing om iemand aan te houden wordt dus steeds verder gedelegeerd, tot de politieman in de laagste rangen toe. In dit artikel (en ook in de volgende) heeft men immers de 'agent van gerechtelijke politie', zoals in het aanvankelijke ontwerp van Wathelet was bepaald, vervangen door 'agent van de openbare macht'. Volgens de grondwet mag men iemand die op heterdaad wordt betrapt of iemand die gesignaleerd is, alleen aanhouden, op voorwaarde dat er een bevel tot aanhouding tegen betrokkene loopt. Alle andere aanhoudingen zijn ongrondwettig.

In de *praktijk* is het natuurlijk nu al zo dat de politie 'aanhoudingen verricht'. Het feit dat dit alleen maar zou kunnen als de procureur daartoe opdracht gaf zou dus in de praktijk een verbetering zijn. Maar het blijft even ongrondwettig. Bovendien zijn genoemde artikelen van het ontwerp in tegenspraak met artikel 5 E.V.R.M. (Het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens) omdat dit bepaalt dat de politie alleen maar aanhoudingen mag verrichten met het doel om iemand voor de rechter te brengen en dat is de procureur niet.

Merkwaardig genoeg merkt ook de Raad van State op dat de art. 2 en 7 strijdig 'lijken' met de Grondwet. Volgens de Raad is dit echter maar 'schijnbaar' zo omdat het Hof van Cassatie herhaaldelijk oordeelde dat er geen tegenspraak met de Grondwet is als de politie iemand aanhoudt. De opgesomde arresten van het Hof van Cassatie zijn echter gebaseerd op een zeer diskutabele interpretatie van de voorbereidende diskussies bij de totstandkoming van de Grondwet in 1830. De ongrondwettigheid van het ontwerp-Wathelet blijft dus volgens ons onverminderd bestaan.

Strafdrempel van 6 maanden (art. 16)

Momenteel kan iemand in voorhechtenis worden genomen als uit het misdrijf waarvan hij wordt verdacht een straf van drie maanden of meer kan volgen. Omzeggens alle misdrijven vallen hier onder. Zo kan men al in voorhechtenis worden genomen voor geluidshinder (maximumstraf 6 maanden), voor rijden zonder rijbewijs, zelfs als geen verkeersongeval heeft plaatsgehad (maximumstraf 6 maanden), voor het onwettig binnenkomen of verblijven in het land (maximumstraf 3 maanden) of voor het onwettig uitoefenen van een zelfstandig beroep (maximumstraf 3 maanden). Men kan b.v. niet in voorhechtenis worden genomen als men als werkgever een vreemdeling zonder vergunning tewerkstelt (max. 1 maand) of als men een zware inbreuk op het verkeersreglement maakt (max. 1 maand) of een gewoon vluchtmisdrijf pleegt (max. 2 maanden).

Justitieminister WATHELET wil in zijn ontwerp deze drempel optrekken tot zes maanden. Dit is echter een slag in het water, omdat de meeste misdrijven minstens met een straf van zes maanden worden bestraft. Door het ontwerp-Wathelet zouden o.m. volgende misdrijven niet meer in aanmerking komen voor voorlopige hechtenis: verstoring van een eredienst, aannemen van een valse naam in het openbaar, tegen beloning voor iemand anders zaken naar een berg van barmhartigheid brengen, uitdaging tot een tweegevecht e.d. Zelfs wanneer men de strafdrempel optrekt tot 1 jaar, zoals gebeurt in het door de Kamer van Volksvertegenwoordigers al op 23 mei 1985 goedgekeurde wetsvoorstel HENRION – VAN DEN BOSSCHE (*Parl. St.*, Kamer, 1983-84, 767, 1 tot 3; en 1983-84, 948, 1 tot 8; *Parl. St.*, Senaat, 1984-85, 886/1), verandert er nog maar weinig.

De Liga voor Mensenrechten bepleit terzake een dubbel kriterium. De Liga meent ten eerste dat de strafdrempel drastisch moet worden opgetrokken. Voorhechtenis zou alleen maar mogelijk moeten zijn voor misdaden, m.a.w. alleen als op het misdrijf een minimumstraf van vijf jaar is gesteld. Het optrekken van de strafdrempel is de enige wijze om het aantal voorhechtenissen dat sinds het begin van deze eeuw enorm toeneemt, te beperken. Bovendien komt ons voorstel de logika ten goede: men kan immers nu al een minnelijke schikking geven voor misdrijven waarop vijf jaar staat. Waarom de lat van de voorhechtenis dan niet gelijkleggen? Het optrekken van de strafdrempel moet echter worden aangevuld met een tweede kriterium: fiskale en milieumisdrijven moeten in aanmerking blijven komen voor voorlopige hechtenis, aangezien zij momenteel onevenredig laag bestraft worden. De Liga voor Mensenrechten realiseert zich dat deze oplossing (het dubbel kriterium) niet echt elegant is, maar wijst er op dat men toch een signaal aan de onderzoeksrechters moet geven dat voorhechtenis niet al te lichtvaardig mag worden toegepast.

Uiteindelijk spruiten alle problemen m.b.t. het optrekken van de strafdrempel voort uit het feit dat wij nog werken met een negentiende-eeuws strafwetboek waarin veel belang wordt gehecht aan plattelandsmisdrijven. In de vele bijzondere strafwetten die daarna kwamen, werden veel lagere straffen ingevoerd, omdat het geloof in de zin van de gevangenisstraf afnam. Ondertussen zitten we dus met een chaotisch strafrecht dat onevenredig straft al naargelang het misdrijf: zo kan uit een vals doktersbriefje in bepaalde gevallen een gevangenisstraf van 5 jaar volgen, maar uit een onwettelijke lozing van afvalwater slechts zes maanden. De herziening van het strafwetboek is al vele jaren in de maak (al sinds 1976), maar tot op heden veranderde er nog niets. Zolang het strafwetboek niet is hervormd is het dubbel kriterium m.b.t. de strafdrempel volgens de Liga een dwingende noodzaak.

Motivering van de aanhouding: volstrekte noodzakelijkheid (art. 16)

Momenteel kan iemand, die zijn verblijf in België heeft, in voorlopige hechtenis worden genomen als er 'ernstige en uitzonderlijke omstandigheden zijn die dat in het belang van de openbare veiligheid vereisen'. De onderzoeksrechter moet voor ieder konkreet geval opnieuw aanduiden waaruit die omstandigheden bestaan. Hij moet daarbij rekening houden met de persoonlijkheid van de verdachte. Justitieminister WATHELET wil de toepassing van de voorhechtenis bemoeilijken door de verwijzing naar de openbare veiligheid te laten vallen en voorhechtenis

alleen maar mogelijk maken bij 'volstrekte noodzakelijkheid'. In de Memorie van Toelichting omschrijft hij die nader: het gevaar voor herhaling, het vluchtgevaar en de vereisten van het onderzoek. De eerste twee redenen worden samen met het verduisterings- en kollusiegevaar ook door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens te Straatsburg aangehaald. Dat geldt echter niet voor het vage 'de vereisten van het onderzoek'. De Liga meent overigens dat ook de term 'volstrekte noodzakelijkheid' veel te vaag is. In ieder geval moet worden gesteld dat men bij het bepalen van deze 'volstrekte noodzakelijkheid' ook rekening dient te houden met de persoonlijkheid van de verdachte èn met zijn sociale omstandigheden.

Verder moet worden vastgesteld dat al sinds 1874 telkens nieuwe stijlformules zijn bedacht om van de voorhechtenis de uitzondering en niet de regel te maken. Deze formules ontaardden bijna altijd in clichés en in de voorbije honderd jaar nam het aantal voorhechtenissen dan ook spektakulair toe. De Liga meent dan ook dat het optrekken van de strafdrempel veel belangrijker is bij het beperken van de voorhechtenis dan het wijzigen van de motiveringsplicht.

De Liga juicht het toe dat het onderscheid tussen mensen, die geen woonplaats in België hebben (voor wie nu geen speciale motivering noodzakelijk is), en anderen wordt afgeschaft. Meestal ging het hier om vreemdelingen. Wel stelt de Liga vast dat bij aanhoudingen voor misdrijven waaruit een straf van 15 jaar of meer kan volgen de motiveringsplicht veel minder streng is. Dat is onlogisch. De motiveringsplicht moet overal en in alle gevallen even streng zijn. Zeker bij misdrijven met zware straffen zal het immers niet moeilijk zijn om een degelijke motivering te bedenken.

Herinvoering van de beroepsmogelijkheid van het parket (art. 17)

Volgens de huidige wet kan het parket *niet* in beroep gaan als de onderzoeksrechter geen voorhechtenis oplegt. Artikel 17 van het ontwerp WATHELET maakt dit nu wel mogelijk. Wathelet geeft als redenen op: de verplichte voorlopige hechtenis, als een straf van 15 jaar of meer kan volgen, wordt afgeschaft en dat moet gekompenseerd worden; de rechtspraak moet eenvormig worden gemaakt.

De Liga wijst er op dat deze mogelijkheid al bestond tot in 1973, maar wel met schorsende werking, zodat de verdachte in de gevangenis bleef. Maar hoe dan ook, zij is *tegen* de mogelijkheid van het parket om in beroep te gaan tegen een beslissing van een onderzoeksrechter die geen bevel tot aanhouding wil afleveren. Immers, door deze beroepsmogelijkheid zal het aantal voorhechtenissen enorm toenemen omdat onderzoeksrechters, uit vrees achteraf in het ongelijk te worden gesteld door de Kamer van Inbeschuldigingstelling, 'spontaan' voorhechtenis zullen opleggen, zelfs als zij niet echt van de noodzaak overtuigd zijn. Bovendien zal de zogenaamde harmonisering, waarvoor Wathelet pleit, uiteindelijk neerkomen op een meer repressieve opstelling: als de rechtspraak terzake eenvormiger wordt dan zal dit ertoe leiden dat steeds meer aanhoudingen worden bevestigd.

Opsekreetstelling (art. 20)

De onderzoeksrechter kan volgens de huidige wet de verdachte voor ten hoogste drie dagen volledig afzonderen van de buitenwereld. Door de zogenaamde 'opse-

kreetstelling' wordt alle bezoek (ook van familie of advokaat) en alle kontakt met de buitenwereld – door middel van kranten, radio of tv – verboden. Het doel van deze maatregel is te verhinderen dat bewijsmateriaal wordt verduisterd. Wathelet wil deze opsekreetstelling niet afschaffen. Wel wil hij de verdachte de gelegenheid bieden om op de laatste werkdag voor de bevestiging van het bevel tot aanhouding door de Raadkamer, kontakt te hebben met zijn advokaat. Wathelet gaat dus minder ver dan het door de Kamer van Volksvertegenwoordigers goedgekeurde ontwerp HENRION – VAN DEN BOSSCHE (cf. supra) dat de opsekreetstelling afschaft voor de advokaat, en dan het wetsvoorstel BLANPAIN (*Parl. St.*, Senaat, 1988-89, 421/1) waarin ze wordt afgeschaft voor advokaat en sociale hulpverlening. Bovendien voert WATHELET zelfs een nieuwe mogelijkheid tot opsekreetstelling in. Als na een invrijheidstelling een nieuw bevel tot aanhouding wordt uitgevaardigd wordt nl. een nieuwe opsekreetstelling mogelijk. De wet wordt op dit punt dus zelfs strenger.

De Liga is om principiële redenen voor een totale afschaffing van de opsekreetstelling: het gaat hier om een middeleeuwse bestraffing. In een aantal kortgedingen (o.m. Pirotte tegen de Belgische Staat, 9 november 1987, Luik; Van Oirbeek tegen de Belgische Staat, 23 december 1988, Luik) wordt een vergelijkbare vorm van afzondering van de buitenwereld trouwens als een 'wrede en onmenselijke behandeling' en zelfs als 'foltering', die strijdig is met artikel 3 E.V.R.M., afgewezen. De opsekreetstelling wordt bovendien zeer ongelijk toegepast (in 1% van de gevallen in Brussel, maar in 20% van de gevallen in Mechelen).

Het ontwerp gaat hier trouwens uit van de vreemde idee dat familieleden en vrienden wèl met de verdachte onder een hoedje kunnen spelen en bewakers (of: in het door de Kamer gestemde ontwerp HENRION – VAN DEN BOSSCHE: advokaten) per definitie niet. Het gaat tevens uit van de naïeve gedachte dat men in (sommige) arresthuizen, waar drugs worden verhandeld, geen kranten over zijn eigen zaak zal kunnen vastkrijgen.

Bovendien is de opsekreetstelling nutteloos omdat de onderzoeksrechter op grond van artikel 613 van het wetboek van strafvordering ook al alle mogelijke beperkingen in het belang van het onderzoek kan opleggen (de onderzoeksrechter kan de plaats van voorhechtenis bepalen, bezoeken en brieven verbieden e.d.). Ook over dit artikel kan men ernstige vragen stellen. De Liga wijst er in dit verband op dat het opleggen van beperkende maatregelen niet is gereglementeerd. Zo is het niet duidelijk wanneer deze maatregelen ophouden. En verder moet er – om enige orde in de heersende chaos te scheppen – dringend een limitatieve lijst van misdrijven komen waarvoor nog beperkingen kunnen worden opgelegd door de onderzoeksrechter. Artikel 613 Sv mag in geen geval worden gebruikt om de afschaffing van de opsekreetstelling te omzeilen. Beperkende maatregelen moeten in de tijd gelimiteerd worden en worden geregeld in het kader van een algemene reglementering van de ondervraging en van het vooronderzoek.

Inzagerecht in het dossier voor verdachte en advokaat (art. 21, § 4)

Momenteel is het vooronderzoek geheim: volgens de huidige wet mag de advokaat het dossier maar inzien na één maand voorhechtenis. Bij de bevestiging van het bevel tot aanhouding van de onderzoeksrechter door de Raadkamer na vijf

dagen opsluiting wist de advokaat tot voor kort dus niet wat tegen zijn kliënt werd ingebracht. Het parket weet dit echter wel. Er was dus een duidelijke ongelijkheid van middelen. België werd op dit punt trouwens op 30 maart 1989 in de zaak Lamy veroordeeld door het Hof van Straatsburg omdat de bestaande regeling in strijd is met artikel 5, § 4 van het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens. Dat werd nog eens bevestigd door het Hof van Cassatie in arresten van 10 mei 1989 en 9 augustus 1989. Sinds 10 mei 1989 mogen de advokaten het dossier inzien vanaf de eerste verschijning voor de raadkamer en door een arrest van 9 augustus 1989 beschikken verdachten die geen advokaat hebben ook over dit recht. De vraag blijft evenwel of verdachten die een advokaat hebben ook zelf hun dossier mogen inzien. Het Hof van Cassatie zou zich in principe binnenkort moeten uitspreken over een dergelijk geval. De veroordeling door 'Straatsburg' had kunnen worden vermeden als de Senaat het voorstel VAN DEN BOSSCHE, (*Parl. St.*, Kamer, 1983-84, 802/1), dat voorziet in het inzagerecht van de advokaat in het gerechtelijk dossier, vlak voor de bevestiging door de Raadkamer, had goedgekeurd. De Kamer van Volksvertegenwoordigers had dit immers al gedaan op 24 mei 1984. De Senaat ondernam echter niets om het ontwerp te stemmen.

WATHELET wil dit inzagerecht nu mogelijk maken vlak voor de bevestiging door de Raadkamer (art. 21, § 4). Om de zaak echt te bespoedigen lichtte Justitieminister Wathelet zelfs twee artikels uit zijn ontwerp om ze in een nieuw ontwerp te gieten (*Parl. St.*, Senaat, 1988-89, 683/1). Door dit 'mini-ontwerp' wil de Minister blijkbaar op korte termijn een wettelijke basis geven aan het inzagerecht van de advokaat en de verdachte. De Liga juicht deze – in de praktijk sinds kort ook doorgevoerde – verandering m.b.t. het inzagerecht toe, maar stelt vast dat de onderzoeksrechter volgens het ontwerp de bevoegdheid krijgt om bepaalde stukken niet ter inzage te geven. Hierdoor wordt het inzagerecht uitgehold. Deze beperking is trouwens strijdig met het arrest Lamy waarin wordt gesteld dat 'de' stukken van het dossier voor de advokaat ter inzage moeten zijn. Het gaat dus wel degelijk om àlle stukken en niet om slechts enkele zoals WATHELET wil. WATHELET kent het inzagerecht met de ene hand toe, maar trekt het met de andere weer in.

De door WATHELET voorgestelde hervorming is bovendien veel te fragmentair. Zo blijft het onlogisch dat iemand die in vrijheid is gesteld na een voorlopige hechtenis, het dossier pas kan inzien als het onderzoek is afgesloten. Dat is in de huidige wet zo en het onwerp laat dit zo. De Liga bekritiseert dit omdat een gehechte verdachte een uitgebreider inzagerecht heeft én behoudt dan een niet-gehechte. Dat stelt voor heel wat 'vrije' verdachten nogal eens problemen als de advokaat op 48 uur tijd plots een enorme turf papier moet gaan inzien. De logika gebiedt dat het inzagerecht voor alle betrokkenen gelijk is, dus ongeacht of het om aangehouden verdachten gaat of niet. Het inzagerecht moet bovendien op dezelfde wijze gelden voor het slachtoffer of zijn advokaat. In de huidige wet heeft de burgerlijke partij dat recht alleen bij de afsluiting van het onderzoek. Ook dat wordt door WATHELET niet gewijzigd.

Om het inzagerecht daadwerkelijk te regelen moeten bovendien nog een aantal andere dingen in orde worden gemaakt:

– de stukken van het dossier moeten chronologisch (d.i. naar het moment waarop zij aan het dossier worden toegevoegd) worden genummerd. Momenteel doen sommige griffiers dit, anderen niet. Dat heeft soms tot gevolg dat dossiers

voor het Hof van Beroep heel wat dunner zijn dan in eerste aanleg. Er is m.a.w. momenteel geen enkele bescherming tegen het feit dat stukken uit het dossier kunnen verdwijnen;

– binnenkomende stukken moeten onmiddellijk aan het dossier worden toegevoegd, ook als zij binnenkomen in de periode tussen een beslissing van de Raadkamer en een beslissing van de Kamer van Inbeschuldigingstelling in beroep. Deze stukken kunnen immers een nieuw licht werpen op de zaak. Wel is het zo dat in het ontwerp WATHELET in artikel 29, § 2, 4° lid wordt bepaald dat 'de' stukken ter beschikking moeten worden gesteld van de Kamer van Inbeschuldigingstelling, maar dat stelt de huidige wet op de voorhechtenis in artikel 20, 4e lid ook. De praktijk wijst uit dat het in bepaalde gevallen niet om alle stukken gaat;

– het dossier moet in een voldoende aantal exemplaren ter beschikking zijn, zodat alle betrokken partijen dit volgens de vereisten van de wet kunnen inkijken. Anders bestaat de mogelijkheid dat het beroep tegen een beslissing van de raadkamer kontraproduktief wordt en de voorhechtenis nog langer laat duren: bij beroep gaat het originele dossier immers naar de Kamer van Inbeschuldigingstelling. De onderzoeksrechter zou zich op de afwezigheid van het dossier kunnen beroepen om geen nieuwe onderzoeksdaden te stellen, waardoor de voorhechtenis mogelijk wordt verlengd. Verdachten zouden er zo een belang bij hebben om niet in beroep te gaan.

Verplichte afschriften van processen-verbaal voor de verdachte (art. 18, § 2)

In ontwerp 18, § 2 van het ontwerp wordt bepaald dat aan de verdachte een afschrift moet worden verschaft van het proces-verbaal van de aanhouding en van ondervraging door de onderzoeksrechter. De Liga juicht deze vernieuwing toe. Ze is wellicht even belangrijk als het boven genoemde inzagerecht in het strafdossier. Dat laatste is immers gedeeltelijk theoretisch, aangezien het – momenteel, zonder georganiseerde piketdienst van de balie voor dit soort zaken – materieel vaak moeilijk zal zijn voor de advokaat om in zo'n korte tijdsspanne het dossier te gaan inzien. Men moet immers rekening houden met het feit dat de bezoeken aan de gevangenis meestal 's avonds gebeuren (voormiddag: pleiten en paleiswerk; namiddag: kliënten zien e.d.) en dan zijn de griffies gesloten. Meestal zal de advokaat er in die eerste dagen alleen maar in slagen zijn kliënt te zien. Dan is het erg belangrijk dat deze een afschrift van het proces-verbaal van de ondervraging heeft.

Overigens meent de Liga dat de verdachte een afschrift van de processen-verbaal van alle ondervragingen zou moeten hebben: de situatie komt immers voor dat in het proces-verbaal van de ondervraging van de onderzoeksrechter slechts wordt verklaard dat de uitspraken, gedaan tegenover de politie, worden bevestigd. In een dergelijk geval heeft men weinig aan het proces-verbaal van de ondervraging door de onderzoeksrechter.

Tegensprekelijk vooronderzoek

De Liga is voorstander van een tegensprekelijk vooronderzoek. Het inzagerecht en het ter beschikking stellen van een enkel proces-verbaal zijn slechts schuchtere stappen in die richting. De Liga meent dat nog heel wat meer stappen moeten

worden gezet. Hoewel de Liga hierover nog geen definitief standpunt heeft ontwikkeld en de problematiek van het tegensprekelijk vooronderzoek de perken van de voorhechtenis te buiten gaat meent zij dat minstens de volgende aangelegenheden moeten worden geregeld:

– de onderzoeksrechter zou niemand in voorhechtenis mogen nemen zonder dat hij zijn advokaat heeft geraadpleegd, zoals in het door de Kamer van Volksvertegenwoordigers op 23 mei 1985 gestemde voorstel HENRION – VAN DEN BOSSCHE is voorzien;

– de verdachte moet, vooraleer een bevel tot aanhouding wordt uitgevaardigd, naast kontakt met zijn advokaat, ook kontakt kunnen hebben met de sociale hulpverlening. Daarnaast moet een familielid of vriend in kennis worden gesteld van de aanhouding;

– de advokaat van de verdachte moet, zo deze dit wenst, aanwezig kunnen zijn bij alle ondervragingen, zoals dat in Denemarken, Zweden, de VSA en Groot-Brittannië het geval is en zoals dat wordt bepleit door prof. C. FIJNAUT[2]; de advokaat moet daarom tijdig en efficiënt worden ingelicht. Aangetekende zendingen zijn voor de advokaten een probleem omdat zij soms bij aflevering niet op kantoor zijn en dan naar de post moeten. Daarom meent de Liga, in navolging van de Brusselse balie, dat de raadslieden bovendien per telegram moet worden verwittigd, in afwachting dat systematisch per telefax kan worden gewerkt.

– de verdachte moet het recht hebben om te eisen dat alle verhoren op band worden opgenomen, zoals dat in Engeland het geval is en zoals dat is voorzien in het wetsvoorstel VAN DEN BOSSCHE (*Parl. St.*, Kamer, 1985-86, 594/1);

– de verdachte en zijn advokaat moeten bij de onderzoeksrechter bepaalde onderzoeksdaden kunnen vorderen (cf. de nieuwe Italiaanse wet);

– het recht op tegenexpertise moet degelijk worden geregeld, b.v. zoals dat momenteel m.b.t. de bloedproef het geval is;

– de verdachte moet de openbaarheid van de beraadslagingen in de Raadkamer en de Kamer van Inbeschuldigingstelling kunnen vragen, zoals is voorzien in het wetsvoorstel VAN DEN BOSSCHE (*Parl. St.*, Kamer, 1987-88, 1005/1);

– er moet een duidelijke reglementering van het verhoor en de konfrontatie komen. Terzake is het positief dat het begin en het einde van de ondervraging volgens het ontwerp WATHELET in het aanhoudingsbevel moeten worden opgenomen (art. 16, § 6), maar een reglementering van het verhoor moet ook de maximale duur, rustpauzes voor eten en slaap e.d. bepalen. Bovendien moet uitdrukkelijk in de wet worden opgenomen dat voor iedere ondervraging aan de verdachte moet worden meegedeeld dat hij het recht heeft om te zwijgen en dat alles wat hij zegt tegen hem kan gebruikt worden (zoals voorzien in een voorstel van Ludo DIERICKX (*Parl. St.*, Kamer, 1983-84, 948/6). De reglementering van verhoor (èn konfrontatie) moet algemeen gelden en dus niet alleen voor ondervragingen die tot de toepassing van voorhechtenis aanleiding geven;

– de Liga betreurt dat Justitieminister WATHELET het slachtoffer in zijn ontwerp is vergeten. Zo zou b.v. de burgerlijke partij ook het recht moeten krijgen om bepaalde onderzoeksdaden te vorderen.

---

2. Zie: FIJNAUT, C., *De toelating van raadslieden tot het politiële verdachtenverhoor*, 1988, Kluwer rechtswetenschappen, 561 p. Zie eveneens: *Fatik 35-36*, juni 1988, pp. 6-9.

Dit zijn slechts enkele ideeën, want de organisatie van het tegensprekelijk vooronderzoek overstijgt de problematiek van de voorhechtenis in ruime mate. In de toekomst zal de Liga haar ideeën terzake verder uitwerken.

Duur van de voorhechtenis (art. 22)

De Liga vindt het verkeerd dat geen maximumduur van de voorhechtenis is bepaald. Zij meent dat de voorhechtenis na zes maanden zou moeten worden opgeheven, zoals vroeger reeds werd bepleit in wetsvoorstellen van de heren DIERICKX (*Parl. St.*, Senaat, B.Z. 1988, 90/1) en VAN DEN BOSSCHE (*Parl. St.*, Kamer, 1985-86, 611/1). Wel kan de Liga begrijpen dat in zeer uitzonderlijke gevallen die door het Hof van Assisen worden behandeld (in 1988: 100 zaken) de voorhechtenis langer duurt. Maar zelfs dan moet men er naar streven haar zo kort mogelijk te houden en mag de duur geenszins 2 jaar overschrijden.

Het bepalen van een maximale duur van de voorhechtenis kan nadelen hebben: zo zou men de gemakkelijke zaken kunnen laten liggen tot op het laatste nippertje om zich te koncentreren op de moeilijke (om die zeker nog rond te hebben voor de voorhechtenis eindigt), zodat vele mensen met 'gemakkelijke zaken' heel wat langer in voorhechtenis blijven zitten dan noodzakelijk is. Nadelen als deze wegen volgens de Liga echter niet op tegen de voordelen van een beperking van de duur van de voorhechtenis: momenteel blijven immers ook heel wat personen met 'gemakkelijke zaken' zitten zonder dat b.v. nog onderzoeksverrichtingen moeten worden gedaan.

Dat het probleem van de duur van de voorhechtenis reëel is bewijzen de cijfers, die door de vroegere Justitieminister Jean GOL aan senator Hugo WECKX werden meegedeeld m.b.t. alle voorhechtenissen tussen 1980 en einde 1983[3]: ruim 15% van de voorhechtenissen duurt langer dan zes maanden, maar per kategorie van misdrijf kan dat nogal eens verschillen. 17% van de voorhechtenissen voor gekwalificeerde diefstal duurde langer dan zes maanden; de meeste daarvan tot 18 maanden; tien verdachten zaten tot twee jaar; één zelfs meer dan 3 jaar. 13,5% van de voorhechtenissen voor opzettelijke slagen en verwondingen duurde langer dan zes maanden, maar de meeste ook tot 18 maanden, en twee zelfs tot twee jaar. 10% van de voorhechtenissen voor gewone diefstallen duurde meer dan zes maanden, de meeste tot één jaar.

Volgens de Liga moeten uiteindelijk drie termijnen worden voorzien:

– een termijn voor de maximale duur van de voorhechtenis;

– een termijn voor de maximumduur van het vooronderzoek;

– een termijn aangaande de tijd die maximaal mag verstrijken tussen het afsluiten van het vooronderzoek en het verschijnen voor de rechtbank of het Hof van Assisen.

---

3. Zie vraag 92 van de heer WECKX (CVP) van 24 mei 1984, met antwoord in: *Parl. Vr. en Antw.*, Senaat, 6 november 1984, 5, p. 165-167. Voor een verwerking van deze gegevens: DE WIT, J., 'Vermindering van de gevangenisbevolking', in DE WIT, J. en VAN OUTRIVE, L., *Gevangeniswezen en abolitionisme 2*, 1988, Dossier Liga voor Mensenrechten i.s.m. de Europese Vrije Alliantie, p. 33-39.

De Liga spreekt zich in deze kontekst alleen uit over de maximumduur van de voorhechtenis. De sanktie voor het overschrijden van de termijn van zes maanden moet de invrijheidstelling zijn.

Advies van het parket bij handlichting van het bevel tot aanhouding door de onderzoeksrechter (art. 24)

In de huidige wetgeving mag de onderzoeksrechter de voorhechtenis slechts opheffen nadat hij eensluidend advies van het parket heeft gekregen. In de praktijk doet de onderzoeksrechter dit voorstel slechts als hij weet dat hij dit (bindend) advies ook zal krijgen. De Liga meent dat dit bindend advies van het parket moet worden afgeschaft: de onderzoeksrechter moet de voorhechtenis kunnen opheffen als hij dit wil, zoals in het vroegere wetsvoorstel DE DECKER (nooit behandeld) was voorzien (*Parl. St.*, Kamer, 1983-84, 971/1).

Ook dit is logisch: als het parket – volgens de visie van de Liga – geen beroep kan aantekenen tegen het niet-verlenen van een aanhoudingsbevel door de onderzoeksrechter is het onlogisch om een verplichte adviesmogelijkheid (en een feitelijk vetorecht) te behouden voor het beëindigen van de voorlopige hechtenis.

Schorsende werking beroep parket (art. 29, § 3)

Momenteel kan het parket in beroep gaan als de Raadkamer een voorlopig gehechte in vrijheid stelt. Dat beroep heeft schorsende werking: de verdachte, die theoretisch in vrijheid is gesteld, blijft toch in de gevangenis opgesloten tot uitspraak is gedaan over dit beroep door de Kamer van Inbeschuldigingstelling.

De Liga meent dat deze schorsende werking moet worden afgeschaft en hoopt dat de Raadkamers daarom niet minder mensen in vrijheid zouden stellen dan nu het geval is. Raadkamers zouden in 'dubieuze' gevallen immers de neiging kunnen hebben om de zaak maar af te wentelen op de Kamer van Inbeschuldigingstelling, door de verdachte niet in vrijheid te stellen en zo het beroepshof te laten beslissen. Dat moet absoluut worden vermeden.

Mogelijkheid voor het parket om in cassatie te gaan tegen een arrest van de Kamer van Inbeschuldigingstelling (art. 30, § 2)

Heden ten dage is de toestand zo dat als de Kamer van Inbeschuldigingstelling zegt dat iemand vrij is, hij ook vrij is. De procureur-generaal kan niet in cassatie gaan als er z.i. vormvoorwaarden zijn geschonden. De reden hiervan is van louter praktische aard: als het Hof van Cassatie een arrest van de Kamer van Inbeschuldigingstelling vernietigt, dan zou dat toch geen gevolg kunnen hebben. Art. 20 van de huidige wet op de voorlopige hechtenis zegt immers dat de verdachte in vrijheid moet worden gesteld als de Kamer van Inbeschuldigingstelling niet binnen 15 dagen heeft beslist of als zij in zijn voordeel heeft beslist. De verdachte is dus op vrije voeten voor het Hof van Cassatie zich kan uitspreken, en de eventuele verwijzingsrechter zou in geen enkele wetsbepaling een grond tot aanhouding vinden.

Door het ontwerp WATHELET wordt het wel mogelijk dat het parket cassatieberoep aantekent tegen een invrijheidstelling van de verdachte door de Kamer

van Inbeschuldigingstelling. Dit cassatieberoep heeft in het ontwerp zelfs schorsende werking: zolang niet is beslist over het cassatieverzoek blijft de verdachte m.a.w. opgesloten. De procureur-generaal krijgt 48 uur de tijd om te beslissen of hij in cassatie gaat. Cassatie moet dan binnen 15 dagen beslissen. Gevolg hiervan zal zijn dat in *vele gevallen* de voorhechtenis langer zal duren, want als dit rechtsmiddel aan het parket ter beschikking wordt gesteld, zal dit er ook gebruik van maken. In het slechtste geval kan iemand 39 dagen (!) onwettig zitten: als de Raadkamer de voorhechtenis opheft en het parket in beroep gaat, beslist de Kamer van Inbeschuldigingstelling binnen 15 dagen. Als deze ook tot vrijlating beslist, heeft het parket 48 uur om te beslissen over de vraag om al dan niet in cassatie te gaan en dan moet er nog eens een Cassatie-uitspraak komen. Als het Hof het cassatieberoep van het parket verwerpt, b.v. omdat de aanhouding onwettig was, heeft de verdachte maar liefst 39 dagen in de gevangenis gezeten. Het gaat hier om een zeer gevaarlijke verandering, die het bovendien mogelijk maakt dat een buitengewoon rechtsmiddel van het Openbaar Ministerie (nl. cassatie) schorsende werking krijgt, wat elders in onze wetgeving gewoon ondenkbaar is. Deze mogelijkheid tot cassatieberoep voor het parket moet dus worden verworpen.

Onmiddellijke aanhouding (art. 32, § 2)

Momenteel kan een verdachte die voor de rechtbank verschijnt maar niet is aangehouden, onmiddellijk worden aangehouden als hij tot een gevangenisstraf van zes maanden of meer wordt veroordeeld. Het volstaat dat de prokureur dit vordert en de rechtbank hem volgt. WATHELET verandert hieraan niets.

De regeling aangaande de onmiddellijke aanhouding is echter dringend aan wijziging toe. Volgens de Liga moet in elk geval de drempel veel hoger liggen: momenteel wordt van de onmiddellijke aanhouding veel te gretig gebruik gemaakt. Verder heeft de onmiddellijke aanhouding effekten voor het indienen van een genadeverzoek. B.v. iemand die vier maanden in voorhechtenis zat en wordt veroordeeld tot zes maanden effektief kan onmiddellijk worden aangehouden. Dan heeft een gratieverzoek nog maar weinig zin, gezien de duur van de procedure. Zo hij niet onmiddellijk was aangehouden zou het strafrestant, althans de eerste twee maanden, niet worden uitgevoerd door het parket als er een gratieverzoek was ingediend.

Verder merkt men vanuit de reklassering op dat de onmiddellijke aanhouding soms heel wat problemen met zich meebrengt (b.v. regelen van bepaalde zaken in een zelfstandig bedrijf) zoals dat trouwens ook bij voorlopige hechtenis het geval is. Daar komt nog bij dat als de verdachte niet aanwezig was bij de behandeling van zijn zaak (verstek) en de onmiddellijke aanhouding was bevolen, maar hij in verzet tot een straf beneden de zes maanden wordt veroordeeld, hij – volgens art. 21 van de huidige wet – toch ook nog onmiddellijk kan worden aangehouden. Het ontwerp WATHELET verandert hieraan evenmin iets.

Vervallen van procedurale garanties bij de uitvoering van het bevel tot aanhouding bij verstek (art. 33)

Als een verdachte voortvluchtig is of als zijn uitlevering gevraagd moet worden, dan kan de onderzoeksrechter een bevel tot aanhouding bij verstek uitvaardigen.

Als dit bevel wordt uitgevoerd, dan zou, volgens de bepalingen van art. 33, § 3 en het ontwerp WATHELET, de hele procedure van maandelijkse verschijningen voor de Raadkamer en Kamer van Inbeschuldigingstelling komen te vervallen. De verdachte zou dan nog alleen maar zelf zijn invrijheidstelling kunnen vragen op basis van artikel 26, dus na sluiting van het onderzoek. Voor bij verstek aangehouden personen vallen m.a.w. zodoende een massa procedurele garanties weg. De Liga neemt aan dat het hier om een vergissing van de Raad van State gaat en dringt er op aan dat personen die zijn aangehouden bij verstek, precies dezelfde procedurele garanties krijgen als andere aangehouden personen.

Verder bevat de voorgestelde regeling m.b.t. de aanhouding bij verstek nog twee onlogische punten. Volgens art. 33, § 2 mag een bevel tot medebrenging van iemand tegen wie bij verstek een aanhoudingsbevel is uitgevaardigd, 48 uur gehandhaafd blijven, terwijl de duur van een gewoon bevel tot medebrenging maar 24 uur is. De Raad van State signaleert dit blijkbaar ook want de Raad spreekt terzake van 'een novum'. Bovendien is het onlogisch dat in het ontwerp WATHELET een schorsende werking wordt toegekend aan het beroep van het parket tegen een weigering van de onderzoeksrechter om aan te houden, na een ondervraging tengevolge van een bevel tot medebrenging van iemand die was opgepakt nadat tegen hem bij verstek een bevel tot aanhouding is uitgevaardigd. Dat beroep is immers niet schorsend als het niet om verstek gaat. Zeker zo bezwaarlijk is evenwel dat personen die zijn aangehouden bij verstek, niet dezelfde procedurele waarborgen hebben als andere aangehoudenen. De Liga wijst er overigens op dat deze inkonsekwentie van het ontwerp WATHELET in haar visie irrelevant is omdat zij ieder beroep van het parket tegen een weigering tot aanhouding door de onderzoeksrechter verwerpt.

Alternatieven en vroeghulp (art. 34 e.v.)

De huidige wet op de voorlopige hechtenis voorziet alleen in de vrijlating op borg als alternatief voor de voorhechtenis. Deze regeling wordt zeer weinig toegepast. WATHELET nu schept de mogelijkheid dat de onderzoeksrechter zonder beperking alternatieven formuleert. Deze alternatieven kunnen niet alleen voor de aflevering van een bevel tot aanhouding, maar ook in de loop van de voorhechtenis zelf worden voorgesteld. In het eerste ontwerp gaf WATHELET o.m. als voorbeelden: het verbod een bepaald gebied te verlaten; het verbod een bepaald voertuig te besturen; het verbod een bepaalde beroepsaktiviteit uit te oefenen; de verplichting zich te melden bij bepaalde diensten; de verplichting zich te laten behandelen door een bepaalde medische dienst e.d. Na het advies van de Raad van State werden sommige voorbeelden in de memorie van toelichting opgenomen.

De Liga meent dat het zeer positief is dat het ontwerp WATHELET in alternatieven voorziet, maar heeft toch enkele bedenkingen:

– de Liga heeft over de problematiek van de alternatieven voor de voorhechtenis een hearing gehouden met de forensische welzijnswerkers en de probatiediensten, die volgens artikel 37, § 1 mede met de uitvoering van de bedoelde alternatieven kunnen worden belast. Daaruit bleek dat geen enkele van deze diensten door de Minister van Justitie was gekontakteerd om zijn problemen en verzuchtingen terzake te schetsen. Men beschikte nog niet eens over de betrokken voorstellen. Uit deze hearing bleek bovendien dat deze diensten onder elkaar nogal

van mening verschillen over een aantal punten. De uitvoering van de artikelen m.b.t. alternatieven zullen onvermijdelijk op problemen stuiten, die hadden kunnen worden vermeden door een voorafgaande konsultatieronde te organiseren of vertegenwoordigers van de sociale hulpverlening in de voorbereidende kommissie op te nemen. Dat is nu niet gebeurd. De Liga voor Mensenrechten protesteert met klem tegen deze ondemokratische werkwijze;

– uit wetenschappelijk onderzoek is gebleken dat alternatieven voor b.v. de gevangenisstraf maar weinig worden gebruikt (probatie b.v. nauwelijks in 1% van de mogelijke gevallen) en dat de rechters door al die mogelijkheden in verwarring geraken. Onderzoek van PETERS en PEETERS[4] wees uit dat sommige rechters de alternatieven nauwelijks kennen. Bovendien zijn alternatieven slechts zinvol, als de strafdrempel radikaal wordt opgetrokken (zoals de Liga voor Mensenrechten voorstelt). Alleen zo kan vermeden worden dat de alternatieven scheefgroeien tot alternatieven voor de vrijheid en niet voor de voorhechtenis;

– de Liga meent dat ook de verdachte en zijn raadsman onbeperkt alternatieven voor de voorhechtenis moeten kunnen formuleren. Uiteraard beslist de onderzoeksrechter of een voorgesteld alternatief doorgang vindt of niet. Als er betwisting is beslist de raadkamer binnen vijf dagen. In het ontwerp WATHELET blijft het initiatief beperkt tot de onderzoeksrechter;

– wel is zij het eens met het ontwerp in die zin dat de alternatieven die de onderzoeksrechter formuleert, drie doelstellingen mogen hebben: het vermijden van vluchtgevaar; het vermijden van herhaling en het belemmeren van het onderzoek. De Liga meent dat dwanghulpverlening in het kader van een gerechtelijk onderzoek niet verenigbaar is met het vermoeden van onschuld en derhalve moet worden afgewezen. Hoewel niet alle onderzoek eenduidig tot dezelfde konklusie komt is men het er toch bijna over eens dat dwangmatige hulpverlening zelden efficiënt is. Hulpverlening in het kader van een gerechtelijk onderzoek dient dus steeds met de toestemming van de verdachte te gebeuren. De diensten die hiermee worden belast moeten meer personeel ter beschikking krijgen en mogen nooit met een kontrolerende taak worden gelast. Daarom moet artikel 37, § 1 zo worden gewijzigd dat het toezicht op de voorwaarden alleen door de politie mag gebeuren;

– het is in ieder geval nodig dat de verdachte nog voor het aanhoudingsbevel wordt afgeleverd, kontakt kan opnemen met een hulpverleningsinstantie, zodat hij enig idee heeft van wat deze voor hem kan doen;

– met betrekking tot de borgsom meent de Liga dat deze moet worden teruggegeven als de verdachte aanwezig was bij alle proceshandelingen, en niet, zoals het ontwerp WATHELET voorziet, na de uitvoering van de eventuele straf (art. 34, § 4, 3°): de borgsom is immers een alternatief voor de voorlopige hechtenis en niet voor de strafuitvoering. De Liga dringt er verder op aan dat er geen diskriminatie bestaat bij de bepaling van een borgsom; zij moet aan ieders financiële draagkracht worden aangepast.

---

4. Zie PEETERS, E., 'Een straftoemetingsonderzoek bij de correctionele rechter', in *Panopticon*, 1988, 9, 1, p. 38-62.

De Liga stelt vast dat het ontwerp WATHELET geen wijziging van de schadevergoedingsregeling brengt voor mensen die ten onrechte in voorlopige hechtenis zaten. Naar haar mening zijn echter terzake drie wijzigingen aangewezen.

Ten eerste moeten de leemtes in de huidige wet, nl. schadevergoeding is niet mogelijk omdat de rechter over de grond van de zaak niet heeft kunnen oordelen, omdat de strafvordering al verjaard was, of omdat ze werd opgeslorpt ingevolge een samenloop met eerder bestrafte feiten, worden opgevuld. Momenteel bestaat de mogelijkheid dat het parket zaken laat 'verjaren' om zo een eventuele schadevergoeding te ontwijken.

Daarom moet er ten tweede een recht op schadevergoeding zijn voor iedere vroegere gehechte (of zijn nabestaanden) die juridisch niet schuldig werd bevonden, ongeacht of dit komt door een vrijspraak, een buitenvervolgingstelling, een verjaring, een overlijden e.d. Ook de vereiste termijn van 8 dagen, die men minimaal in voorhechtenis moet hebben gezeten om te kunnen genieten van een schadevergoeding, moet worden afgeschaft. De onaanvaardbare omkering van de bewijslast bij buitenvervolgingstelling zou ook moeten vervallen: momenteel moet de buitenvervolging gestelde immers zelf zijn onschuld bewijzen. Hij wordt echter juist buiten vervolging gesteld omdat er onvoldoende aanwijzingen om tot vervolging over te gaan. Het valt niet in te zien op welke aanwijzingen de verdediging zich dan wel moet steunen. Deze zou er dan merkwaardig genoeg belang bij hebben om de zaak voor de rechtbank te zien brengen en zo een vrijspraak te bekomen, want in dat geval zou de verdachte namelijk wèl recht op schadevergoeding hebben. Deze anomalie valt weg door iedereen die niet werd veroordeeld een recht op schadevergoeding toe te kennen.

Ten derde moet over schadevergoeding naar billijkheid beslist worden door een onafhankelijke rechter in een debat op tegenspraak en niet door de Minister van Justitie, met beroepsmogelijkheid bij een besloten kommissie, zoals nu gebeurt.

Eddy BOUTMANS en John DE WIT
namens de Liga voor Mensenrechten

Réginald DE BÉCO en Marc NEVE
namens de Ligue des Droits de l'Homme